

HỌC TẬP VÀ LÀM THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ GIÁO DỤC ĐỂ XÂY DỰNG, PHÁT TRIỂN TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM HÀ NỘI VÀ NGÀNH SƯ PHẠM ĐÁP ỨNG YÊU CẦU CỦA SỰ NGHIỆP ĐỔI MỚI

Nguyễn Duy Bắc

Ban Giám đốc, Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh

Tóm tắt. Bài viết phân tích tư tưởng của Hồ Chí Minh về ngành Sư phạm, về nhiệm vụ đào tạo đội ngũ giáo viên, từ đó chỉ ra việc vận dụng tư tưởng của Người trong xây dựng Trường Đại học Sư phạm trong thời đại mới. Theo Hồ Chí Minh, để giáo viên làm tốt trọng trách của mình, thì trước hết phải chăm lo, quan tâm đến nhà trường sư phạm, có chính sách đãi ngộ xứng đáng với tài năng và cống hiến của đội ngũ nhà giáo nhà trường sư phạm. Đối với các trường sư phạm nói chung và Trường Đại học Sư phạm Hà Nội nói riêng, cần làm thế nào để xây dựng, hoàn thiện để trở thành “*trường mô phạm của cả nước*”. Thực hiện tư tưởng của Người trong bối cảnh hiện nay đòi hỏi cấp thiết phải đổi mới tư duy về quan điểm, mục tiêu phát triển ngành Sư phạm và Trường Đại học Sư phạm Hà Nội với những đổi mới mang tính đột phá sáng tạo, từ đổi mới chương trình, nội dung, phương pháp giáo dục, đến đổi mới hệ thống tổ chức, bộ máy, công tác quản lí, đầu tư phát triển hướng tới “chuẩn hóa, hiện đại hóa, dân chủ hóa, xã hội hóa, hội nhập quốc tế”.

Từ khóa: Hồ Chí Minh, ngành Sư phạm, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, đổi mới, giáo viên.

1. Mở đầu

Chủ tịch Hồ Chí Minh - người anh hùng giải phóng dân tộc, danh nhân văn hoá thế giới, cũng đồng thời là nhà giáo dục vĩ đại của dân tộc Việt Nam. Ngay từ thời kì tuổi trẻ, dạy học ở trường Dục Thanh (1910) và trong những năm đầu hoạt động cách mạng, Người đã sớm nhận thấy rõ vai trò của giáo dục đối với sự nghiệp cách mạng, giải phóng dân tộc. Xuất phát từ quan điểm: “*Thiện, ác nguyên lai vô định tính/ Đa do giáo dục đích nguyên nhân (Hiền, dữ đâu phải là tính sẵn, phần nhiều do giáo dục mà nên)*” (Trích bài thơ *Dạ bán* (Nửa đêm), trong tập thơ *Nhật kí trong tù* của Hồ Chí Minh), Người chỉ ra “một dân tộc dốt là một dân tộc yếu”, “phải có kiến thức mới có thể tham gia vào công cuộc xây dựng nước nhà”, Những ngày đầu lập nước, Chính phủ Việt Nam Dân chủ Cộng hoà dưới sự điều hành của Người đã liên tục ban hành nhiều chính sách về giáo dục nhằm “diệt giặc dốt”, hướng tới xây dựng một nền giáo dục mới nhằm “đưa dân tộc Việt Nam trở thành một dân tộc thông thái”, “sánh vai với các cường quốc năm châu”. Trong tư tưởng của Hồ Chí Minh, những quan điểm về giáo dục là một nội dung quan trọng mà có thể nhận thấy ở đó những giá trị truyền thống, hiện đại và nhân văn hướng tới phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Giáo dục có vai trò cực kì to lớn trong đời sống xã hội của quốc gia dân tộc; là một lĩnh vực đặc biệt quan trọng của văn hoá, là quá trình, cách thức làm bộc lộ những khả năng to lớn của con người. Giáo dục luôn là cốt lõi của chiến lược phát triển văn hoá quốc gia, là kẻ sách trăm năm cho công cuộc bảo vệ, xây dựng và phát triển đất nước trên

Ngày nhận bài: 2/7/2021. Ngày sửa bài: 29/8/2021. Ngày nhận đăng: 10/9/2021.

Tác giả liên hệ: Nguyễn Duy Bắc. Địa chỉ e-mail: nguyenduybacvanhoa@gmail.com.

con đường đi tới phồn vinh, hạnh phúc. Tư tưởng của Người đã định hướng cho việc xây dựng một nền giáo dục, nền sư phạm mới “của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân”. Bài viết này không đi sâu vào tìm hiểu tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục nói chung, vốn đã được nghiên cứu sâu rộng trong nhiều công trình [1-4], mà tập trung làm rõ quan điểm của Người về ngành Sư phạm và đào tạo giáo viên, từ đó góp phần nêu lên trọng trách của Trường Đại học Sư phạm Hà Nội đối với công cuộc đổi mới toàn diện ngành giáo dục hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục

Quan điểm, tư tưởng của Hồ Chí Minh về giáo dục là triết lí phát triển giáo dục cách mạng, thái độ tinh hoa văn hoá giáo dục của dân tộc và nhân loại, vận dụng sáng tạo vào hoàn cảnh lịch sử cụ thể của sự nghiệp giáo dục nước nhà. Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng là người Thầy đã vạch ra đường lối, chủ trương xây dựng và phát triển nền giáo dục mới, trực tiếp chỉ đạo triển khai kiến tạo phát triển nền giáo dục cách mạng trong những ngày đầu nước Việt Nam Dân chủ cộng hoà ra đời. Tư tưởng, đạo đức, phong cách của nhà giáo dục vĩ đại Hồ Chí Minh về xây dựng một nền giáo dục hướng đến giá trị nhân bản, nhân văn, hiện đại, dân tộc và cách mạng, phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân, đã trở thành nền tảng vững chắc, để ngành giáo dục quán triệt sâu sắc vào trong sự nghiệp phát triển giáo dục, phát triển con người Việt Nam qua các thời kì cách mạng.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục được thể hiện cô đúc trong rất nhiều tác phẩm, trực tiếp nhất là trong hơn 30 bức thư và bài viết, bài nói chuyện với các thầy giáo, cô giáo, cán bộ quản lí giáo dục, với các thế hệ sinh viên, học sinh, đồng thời được phản ánh sinh động trong cuộc đời, trong tư tưởng, đạo đức và phong cách của Người. Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục là hệ thống quan điểm sâu sắc và toàn diện về vị trí, vai trò, mục tiêu, đối tượng, nội dung, nguyên lí, phương châm, phương pháp giáo dục cho đến tổ chức, quản lí, chính sách đối với giáo dục, xây dựng đội ngũ cán bộ, giáo viên và bộ máy làm công tác giáo dục.

Theo tư tưởng Hồ Chí Minh, giáo dục có vai trò đi trước, mở đường, tạo ra động lực cho sự phát triển các lĩnh vực của đời sống xã hội. Công cuộc xây dựng, phát triển kinh tế, chính trị, văn hoá, xã hội, xây dựng chế độ mới, đều cần đến vai trò của giáo dục. Người chỉ rõ nếu “không có giáo dục, không có cán bộ thì không nói gì đến kinh tế, văn hoá. Trong việc đào tạo cán bộ, giáo dục là bước đầu” [5, 345]. Khi cách mạng bước vào thời kì mới, giáo dục có sứ mệnh vẻ vang, vai trò quan trọng, thiết yếu trong việc nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài. Bởi vậy, Người căn dặn các thầy cô giáo: “Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người. Chúng ta phải đào tạo ra những công dân tốt và cán bộ tốt cho nước nhà. Đảng, Chính phủ giao các nhiệm vụ đào tạo thế hệ tương lai cho các cô, các chú” [6, 528]. Chỉ dẫn đó của Người trong phát biểu tại Lớp học chính trị của giáo viên cấp II và cấp III toàn miền Bắc, ngày 13/9/1958, mang tầm chiến lược, không chỉ nêu rõ vị trí, vai trò của giáo dục, của ngành giáo dục, mà còn kết thành phương châm, nguyên lí giáo dục dưới chế độ mới, đã truyền động lực mạnh mẽ để ngành giáo dục (trong đó có sư phạm) vươn lên trong sự nghiệp “trồng người” thiêng liêng và cao quý.

Nhà trường dưới chế độ mới là thiết chế văn hoá được tổ chức xây dựng và được tạo mọi điều kiện thuận lợi để thu hút mọi người dân tham gia vào bình dân học vụ, chống mù chữ, thất học, nâng cao dân trí, đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực, đội ngũ hiền tài phục vụ cho công cuộc bảo vệ và kiến thiết đất nước. Theo tư tưởng Hồ Chí Minh, bên cạnh việc đào tạo những công dân hữu ích, nhà trường còn phải đào tạo những con người biết thực hiện đầy đủ nghĩa vụ và trách nhiệm của một công dân dưới chế độ mới, sống có hoài bão, lí tưởng, kỉ luật, kỉ cương trên cơ sở lòng yêu nước nồng nàn, tự hào và tự tôn dân tộc. Bởi vậy, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn nhắc nhở các thầy cô giáo, nhà trường phải luôn nhận thức rõ nhiệm vụ của “một nền giáo

dục của một nước độc lập, một nền giáo dục nó sẽ đào tạo các em nên những người công dân hữu ích cho nước Việt Nam, một nền giáo dục làm phát triển hoàn toàn những năng lực sẵn có của các em” [7, 34]. Đây cũng chính là sứ mệnh vẻ vang mà ngành giáo dục chung và sư phạm nói riêng được gánh vác trong công cuộc *xây dựng một nền giáo dục toàn diện, theo hướng dân tộc, hiện đại, nhân văn, cách mạng*, vì con người và cho con người.

Giáo dục phải hướng đến *hình thành nhu cầu và khả năng tự học để học suốt đời, càng tiến bộ càng cần phải học thêm với một động cơ, thái độ học tập đúng đắn*. Theo Hồ Chí Minh, học để “nâng cao khả năng và tẩy rửa khuyết điểm”; “Học để sửa chữa tư tưởng... Học để tu dưỡng đạo đức cách mạng... Học để tin tưởng... Học để hành” [8, 359-361]; “Học mãi để tiến bộ mãi”; “Công việc cứ tiến mãi, không học thì không theo kịp, công việc nó sẽ gạt mình lại phía sau” [9, 273]; “Còn sống thì còn phải học, còn phải hoạt động cách mạng” [10, 113]. “Học để làm việc, làm người, làm cán bộ. Học để phụng sự Đoàn thể, phụng sự giai cấp và nhân dân, phụng sự Tổ quốc và nhân loại” [8, 208]; Học để “làm cho dân giàu, nước mạnh, tức là để làm tròn nhiệm vụ người chủ của nước nhà” [11, 179]. Theo đó, có thể thấy, mục tiêu và trọng trách của ngành giáo dục và sư phạm, trong đó có Trường Đại học Sư phạm Hà Nội là phải tạo lập môi trường và điều kiện tốt nhất về nhân lực, vật lực để cho mọi người Việt Nam đều được học tập mãi, học tập suốt đời, cả nước là một xã hội học tập.

Theo tư tưởng Hồ Chí Minh, nội dung giáo dục được đặt ra trước mỗi nhà trường đòi hỏi phải rất *hệ thống, bao quát toàn diện từ giáo dục chính trị, tư tưởng, giáo dục đạo đức đến văn hoá, chuyên môn, năng lực, kỹ năng, giáo dục thể chất và thẩm mỹ, hướng đến chân - thiện - mỹ, đáp ứng đòi hỏi của thực tiễn đời sống xã hội*. Ngay khi miền Bắc nước ta bước vào công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội, tháng 8-1960, Hồ Chí Minh đã chỉ rõ: “Trong việc giáo dục và học tập, phải chú trọng đủ các mặt: đạo đức cách mạng, giác ngộ xã hội chủ nghĩa, văn hoá, khoa học - kỹ thuật, lao động và sản xuất” [12, 647]. Trong các nội dung của công tác giáo dục hết sức toàn diện đó, Người căn dặn cán bộ, giáo viên, đội ngũ quản lý giáo dục trong ngành giáo dục phải đặc biệt coi trọng giáo dục chính trị, tư tưởng, lý tưởng và đạo đức cách mạng. Xuất phát từ bản chất khoa học và cách mạng của học thuyết Mác-Lênin, Người nhấn mạnh việc giáo dục chính trị, tư tưởng phải hướng vào học tập tinh thần, lập trường, quan điểm và phương pháp biện chứng của học thuyết Mác-Lênin để vận dụng vào việc giải quyết những vấn đề thực tiễn của cách mạng nước ta. Người chỉ dẫn: “Có học tập lý luận Mác-Lênin mới củng cố được đạo đức cách mạng, giữ vững lập trường, nâng cao sự hiểu biết và trình độ chính trị, mới làm được tốt công tác Đảng giao phó cho mình” [6, 610-611]. Cùng với đó, mỗi nhà trường và ngành giáo dục phải đóng vai trò nòng cốt trong việc giáo dục đạo đức mới - đạo đức cách mạng cho các thế hệ giáo viên, học sinh, sinh viên nói riêng và con người Việt Nam nói chung. Một nền giáo dục toàn diện, dân tộc, khoa học, đại chúng và nhân văn theo Hồ Chí Minh phải gắn liền với việc nhà trường chú trọng giáo dục cả đức và tài. “Trong giáo dục không những phải có tri thức phổ thông mà phải có đạo đức cách mạng” [13, 292-293]. Tại Hội nghị tổng kết phong trào thi đua “dạy tốt, học tốt”, tháng 8-1963, Hồ Chí Minh chỉ rõ: “Nội dung giáo dục cần chú trọng hơn nữa về mọi mặt. Dạy cho các cháu đạo đức cách mạng, biết yêu Tổ quốc, yêu chủ nghĩa xã hội, yêu khoa học, yêu lao động và người lao động, thật thà, dũng cảm, sẵn sàng tham gia lao động và bảo vệ Tổ quốc” [14, 746].

Sự nghiệp kháng chiến và kiến quốc, quá độ lên chủ nghĩa xã hội - xây dựng một chế độ xã hội mới nhân văn và tiên bộ chưa có tiền lệ trong lịch sử dân tộc, lẽ tất yếu đòi hỏi phải giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức cách mạng, trang bị tri thức, chuyên môn cho cả người dạy và người học trong nhà trường. Vì thế, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ: “Trên nền tảng giáo dục chính trị và lãnh đạo tư tưởng tốt, phải phấn đấu nâng cao chất lượng văn hoá và chuyên môn nhằm thiết thực giải quyết các vấn đề do cách mạng nước ta đề ra và trong một thời gian không xa, đạt những đỉnh cao của khoa học và kỹ thuật” [15, 507].

Từ việc xác định rõ vai trò, mục tiêu và nội dung giáo dục, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nêu lên những nguyên lý, phương châm giáo dục mang giá trị lí luận thực tiễn lớn, giá trị dân tộc và nhân loại, với sức sống trường tồn. Từ đó, ngành giáo dục, sư phạm và Trường Đại học Sư phạm Hà Nội đều có thể tìm thấy những giá trị to lớn, tính khoa học và cách mạng trong giáo dục, tầm nhìn thời đại, khi Người chỉ rõ: Giáo dục hướng đến tất cả mọi người, để “*ai cũng được học hành*”; kết hợp học với hành, lí luận gắn liền với thực tế; giáo dục nhà trường kết hợp với giáo dục gia đình và giáo dục xã hội. Đây vừa là phương châm, nguyên tắc cơ bản của một nền giáo dục dân tộc, hiện đại và nhân văn, vừa là phương pháp giáo dục tổng quát, định hình đường lối, chính sách phát triển giáo dục cả trước mắt và lâu dài, chỉ đạo các hoạt động giáo dục của từng cơ sở giáo dục. Trong *Thư gửi cán bộ giáo dục, học sinh, sinh viên các trường và các lớp bổ túc văn hoá*, ngày 31-8-1960, Người nhắc nhở: “Giáo dục phải phục vụ đường lối chính trị của Đảng và Chính phủ, gắn liền với sản xuất và đời sống của nhân dân. Học phải đi đôi với hành, lí luận phải liên hệ với thực tế” [12, 647]. Nhà trường phải chú trọng dạy đạo đức công dân, đồng thời, quá trình dạy và học phải phục vụ đường lối, chủ trương của Đảng và Chính phủ, gắn với thực tế của nước nhà, với đời sống của nhân dân, thầy và trò phải gắn với những công tác xã hội, ích nước lợi dân. Ngày 21-10-1964, nói chuyện với cán bộ giảng dạy và sinh viên của Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Bác khuyên nhủ: “Học phải suy nghĩ, học phải liên hệ với thực tế, phải có thí nghiệm và thực hành. Học với hành phải kết hợp với nhau” [14, 402].

Từ những phương châm, nguyên lý giáo dục phổ quát đó, Hồ Chí Minh đòi hỏi ngành giáo dục phải rất chú ý đến *xây dựng phương pháp giáo dục thật sự khoa học, toàn diện*, sao cho phát huy được tính tích cực, chủ động và sáng tạo, đánh thức tiềm năng, trí tuệ và nâng cao tính tích cực, chủ động, tự giác của người học - “*lấy tự học làm cốt*”; triển khai đa dạng cách thức học tập - “*Học ở trường, học ở sách vở, học lẫn nhau và học nhân dân, không học nhân dân là một thiếu sót rất lớn*” [8, 361]. Nhà trường, giáo viên phải nhận rõ trách nhiệm của mình trong việc giáo dục là trang bị, hun đúc tinh thần “*yêu nước, yêu nhân dân, yêu lao động, yêu chủ nghĩa xã hội*”, hay đào tạo thành một lũ cao bồi. Lúc đó mới tìm cách dạy. Về cách dạy thì quần chúng công nhân, nông dân, trí thức có nhiều kinh nghiệm. Giáo viên nên khêu gợi những kinh nghiệm để tìm cách dạy tốt. Không phải ngồi chờ Bộ Giáo dục nghĩ ra” [12, 270]. Trong quá trình đó, phải thấm nhuần sâu sắc quan điểm giáo dục là công việc chung của gia đình, nhà trường và xã hội, vì “*giáo dục trong nhà trường dù tốt mấy nhưng thiếu giáo dục trong gia đình và ngoài xã hội thì kết quả cũng không hoàn toàn*”.

Theo tư tưởng Hồ Chí Minh, toàn bộ hoạt động của nhà trường, của ngành giáo dục, dù ở đâu và bất cứ hoàn cảnh nào, cũng phải tập trung vào “*dạy tốt, học tốt*” và phải thúc đẩy, phát triển nó thành phong trào vững chắc và đều khắp. Trong phong trào thi đua đó, đòi hỏi bên cạnh việc quan tâm xây dựng cơ sở vật chất trường lớp, môi trường, cảnh quan sư phạm, thì cần đặc biệt quan tâm chăm lo xây dựng đội ngũ các thầy giáo, cô giáo, cán bộ quản lí giáo dục. Nói chuyện tại Lớp học chính trị của giáo viên, tháng 8 năm 1959, Người yêu cầu: “*Cán bộ và giáo viên cũng phải tiến bộ cho kịp thời đại thì mới làm được nhiệm vụ. Chớ tự túc, tự mãn, cho là giỏi rồi thì dừng lại. Mà dừng lại là lùi bước, là lạc hậu, mình tự đào thải trước. Cho nên phải cố gắng học tập để cải tạo mình, cải tạo tư tưởng của mình, cải tạo con em và giúp vào việc cải tạo xã hội*” [12, 266].

Chủ tịch Hồ Chí Minh rất coi trọng việc nêu gương sáng trong việc dạy và học, đòi hỏi người thầy “*phải gương mẫu từ lời nói đến việc làm*”, phải là tấm gương mẫu mực về tư tưởng chính trị, đạo đức, nhân cách, về chuyên môn, nghiệp vụ cho học sinh, sinh viên học tập và noi theo. Người căn dặn: “*Ta là cán bộ chuyên môn, có chuyên môn mà không có chính trị giỏi thì dù học giỏi mấy dạy trẻ con cũng hỏng (...)* Nếu thầy giáo, cô giáo bàng quan thì lại đúc ra một số công dân không tốt, cán bộ không tốt (...) Trẻ em như cái gương trong sáng, thầy tốt thì ảnh hưởng tốt, thầy xấu thì ảnh hưởng xấu, cho nên phải chú ý giáo dục chính trị tư tưởng trước,

chính thầy giáo, cô giáo cũng phải tiến bộ về tư tưởng(...) Học trò tốt hay xấu là do thầy giáo, cô giáo tốt hay xấu” [12, 269]. Từ đó, Người đặt ra yêu cầu và cũng là mệnh lệnh từ trái tim: “Dù khó khăn đến đâu cũng phải tiếp tục thi đua dạy tốt và học tốt” [15, 507]. Và để kịp thời động viên, khuyến khích phong trào thi đua ái quốc trong ngành giáo dục, Người luôn quan tâm sâu sát đến ngành giáo dục cũng như tới đội ngũ cán bộ, giáo viên làm công tác giáo dục; kịp thời biểu dương, khen thưởng những tập thể và cá nhân điển hình tiên tiến ở các nhà trường; đồng thời cũng nhắc nhở để chấn chỉnh những nơi, những việc chưa tốt, một cách ân cần nhưng rất thiết thực và hiệu quả.

2.2. Tư tưởng Hồ Chí Minh về ngành Sư phạm, về nhiệm vụ đào tạo đội ngũ giáo viên của nhà trường sư phạm và trọng trách của Trường Đại học Sư phạm Hà Nội hiện nay

Quan điểm, tư tưởng của Hồ Chí Minh về ngành Sư phạm, về nhiệm vụ đào tạo đội ngũ giáo viên của nhà trường sư phạm không chỉ thể hiện truyền thống “tôn sư trọng đạo”, thể hiện sự tôn vinh của xã hội đối với người thầy, mà còn là sự vận dụng và phát triển sáng tạo quan điểm của chủ nghĩa Mác-Lênin về đội ngũ nhà giáo dưới chế độ mới. V.I.Lênin đã từng chỉ rõ: “Chúng ta phải làm cho giáo viên nước ta có một địa vị mà trước đây họ chưa từng có... Chúng ta phải tiến tới tình hình ấy, bằng cách cố gắng nâng cao một cách có hệ thống, kiên nhẫn và liên tục, trình độ tinh thần của giáo viên, chuẩn bị cho họ về mọi mặt để họ đảm đương được sứ mệnh cao cả của mình, nhưng việc chủ yếu vẫn là và luôn là phải cải thiện đời sống vật chất của họ” [16, 241]. Đóng vai trò đào tạo những thế hệ chủ nhân tương lai của nước nhà, đội ngũ giáo viên có sứ mệnh vẻ vang nhưng trách nhiệm cũng vô cùng nặng nề trước Đảng, trước nhân dân. Dưới chế độ mới, đội ngũ giáo viên có vai trò quyết định đến chất lượng của giáo dục. Hồ Chí Minh chỉ rõ: “Bây giờ nhiệm vụ giáo dục khác trước. Các cô, các chú có nhiệm vụ rất quan trọng: Bồi dưỡng thế hệ công dân, cán bộ sau này. Làm tốt thì thế hệ sau này có ảnh hưởng tốt. Làm không tốt sẽ có ảnh hưởng không tốt đến thế hệ sau” [5, 344]. Để giáo viên làm tốt trọng trách của mình, thì trước hết phải chăm lo, quan tâm đến nhà trường sư phạm, nơi đào tạo ra các thế hệ giáo viên ở các cấp, bậc học, môn học. Ngày 21-10-1964, Chủ tịch Hồ Chí Minh đến thăm và nói chuyện với các thầy cô giáo, cán bộ, công nhân viên và sinh viên của Trường Đại học Sư phạm Hà Nội. Người đánh giá cao công lao của nhà trường trong giáo dục, đào tạo nguồn nhân lực bậc cao cho nước nhà, nhưng cũng lưu ý “*chưa phải trăm phần trăm tốt*”, không quên nhắc nhở Nhà trường cần phải cố gắng phấn đấu nhiều hơn, để “Nhà trường này chẳng những là trường sư phạm mà còn là trường mô phạm của cả nước” [14, 401]. Bác mong muốn Trường Đại học Sư phạm Hà Nội không chỉ là “*trường sư phạm*”, đào tạo, bồi dưỡng giáo viên mà phải là “*trường mô phạm*” – Nhà trường mẫu mực, là khuôn mẫu để mọi nhà trường, mọi người, mọi thầy, cô giáo và học sinh, sinh viên noi theo. Đây thật sự là một mong muốn, tin tưởng lớn lao của Bác Hồ và cũng là một thách thức không nhỏ đối với Trường Đại học Sư phạm Hà Nội trong suốt 70 năm qua, nhất là trong bối cảnh đổi mới, phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế hiện nay.

Căn dặn thầy và trò, cán bộ cũng như nhân viên Trường Đại học Sư phạm Hà Nội phải thật thà yêu nghề, Bác nhấn mạnh: “Có gì vẻ vang hơn là nghề đào tạo những thế hệ sau này tích cực góp phần xây dựng chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản? Người thầy giáo tốt - thầy giáo xứng đáng là thầy giáo - là người vẻ vang nhất. Dù là tên tuổi không đăng trên báo, không được thưởng huân chương, song những người thầy giáo tốt là những anh hùng vô danh. Đây là một điều rất vẻ vang. Nếu không có thầy giáo dạy dỗ cho con em nhân dân, thì làm sao mà xây dựng chủ nghĩa xã hội được? Vì vậy nghề thầy giáo rất là quan trọng, rất là vẻ vang; ai có ý kiến không đúng về nghề thầy giáo, thì phải sửa chữa” [14, 402-403]. Từ sự quý trọng và yêu mến giáo viên cũng như nghề dạy học, Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu Đảng, Chính phủ, các cấp, các ngành “*phải chăm sóc nhà trường về mọi mặt*” [15, 508], có chính sách đãi ngộ xứng đáng với

tài năng và cống hiến của đội ngũ nhà giáo nhà trường sư phạm. Sự quan tâm săn sóc này khiến chúng ta nhớ lại chỉ dẫn của Người ngay từ tháng 11-1946, khi tiếp đoàn đại biểu của Liên đoàn giáo giới Việt Nam: “Khi nào nền tài chính dồi dào, Chính phủ phải nghĩ ngay đến giáo viên là những người từ tầng dưới đến tầng trên, lãnh trách nhiệm đào tạo nhân tài cho Tổ quốc” [17, 309-310].

Đất nước ta đã bước vào giai đoạn phát triển mới, trong nhịp bước khẩn trương của thời đại. Nhân tố quyết định sự thịnh vượng, phồn vinh của dân tộc ta trong thế kỉ XXI đó chính là chất lượng nguồn nhân lực. Chỉ khi nào nâng cao được chất lượng giáo dục-đào tạo, nâng cao dân trí, nâng tầm sức mạnh trí tuệ, tài năng của con người Việt Nam, xây dựng được nguồn nhân lực chất lượng cao, thích ứng với bối cảnh toàn cầu hoá, kinh tế tri thức, cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, sự quản trị thay đổi trong bối cảnh mới của đất nước và thời đại thì mới có thể bứt phá và tiến bước trên nấc thang phát triển bền vững và hội nhập. Mục tiêu phát triển của ngành Sư phạm trong thời kì mới và cũng là sứ mệnh của Trường Đại học Sư phạm Hà Nội hiện nay là phải đào tạo được thế hệ các thầy giáo, cô giáo cho hiện tại và tương lai “vừa hồng vừa chuyên”; “có đức có tài”; “chính trị là đức, chuyên môn là tài” [12, 269] như lời căn dặn của Hồ Chủ tịch. Chính đội ngũ này là những người trực tiếp góp phần vào việc nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, phát hiện và bồi dưỡng nhân tài; giải phóng và phát triển năng lực sáng tạo, nâng cao các tố chất và không ngừng hoàn thiện nhân cách con người Việt Nam theo hướng kết hợp cả truyền thống và hiện đại, dân tộc và quốc tế, cách mạng và sáng tạo (Theo số liệu đầu năm 2021 của Bộ Giáo dục và Đào tạo, hiện nay nước ta có hơn 53.000 cơ sở giáo dục-đào tạo, 24 triệu học sinh, sinh viên và 1,4 triệu giáo viên. Dẫn theo [18]). Trong thời đại ngày nay, nguồn lực con người được coi là một “tài nguyên” đặc biệt, là nguồn lực nội sinh quan trọng nhất của phát triển. Vì thế, *muốn đầu tư cho phát triển thì phải đầu tư cho nguồn lực con người; muốn đầu tư cho nguồn lực con người thì phải đầu tư cho giáo dục và đào tạo; muốn đầu tư cho giáo dục và đào tạo thì trước hết, trên hết phải đầu tư cho phát triển ngành Sư phạm*. Đây phải được coi là “đột phá khẩu”, là cơ sở, nền tảng cho sự phát triển nhanh và bền vững của đất nước. Bởi vì, “Học trò tốt hay xấu là do thầy giáo, cô giáo tốt hay xấu” [12, 269].

Thiết nghĩ, trong bối cảnh đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo Việt Nam hiện nay, ngành Sư phạm và Trường Đại học Sư phạm Hà Nội cần phải đi tiên phong trong đổi mới, bởi vì nhà trường sư phạm hơn ở đâu hết phải là “nơi sử dụng trí tuệ để giải quyết những vấn đề nhân sinh” [12, 269]. Nhà trường cần “*thật thà*” nhận diện cho đúng những điểm “*chưa phải trăm phần trăm tốt*”, những điểm còn hạn chế, những điểm yếu, “điểm nghẽn” trong công tác giáo dục, những rào cản, trở lực và cả *nguy cơ tụt hậu* ngày càng xa so với các trường trong nước, trong khu vực và quốc tế để có giải pháp phù hợp kích hoạt sự đột phá phát triển. Điều đó đòi hỏi cấp thiết phải đổi mới tư duy về quan điểm và mục tiêu phát triển ngành Sư phạm, phát triển Trường Đại học Sư phạm Hà Nội với những đổi mới mang tính đột phá sáng tạo, từ đổi mới chương trình, nội dung, phương châm, phương pháp giáo dục, đến đổi mới hệ thống tổ chức, bộ máy, công tác quản lí, đầu tư phát triển nhằm thực hiện “*chuẩn hóa, hiện đại hóa, dân chủ hóa, xã hội hóa, hội nhập quốc tế*” nhà trường sư phạm. Đầu tư cho nhà trường sư phạm, trong đó có Trường Đại học Sư phạm Hà Nội - Trường đại học trọng điểm quốc gia, cần được ưu tiên đi trước trong các chương trình, kế hoạch, dự án phát triển giáo dục-đào tạo và phát triển kinh tế-xã hội của đất nước. Và nhà trường sư phạm, trong đó có Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, trong mọi hoạt động của mình, cần bám sát, phục vụ cho mục tiêu, khát vọng phát triển đất nước mà Đại hội XIII của Đảng đã xác định lộ trình: Đến năm 2025, là nước đang phát triển có công nghiệp theo hướng hiện đại, vượt qua mức thu nhập trung bình thấp. Đến năm 2030, kỉ niệm 100 năm thành lập Đảng: Là nước đang phát triển có công nghiệp hiện đại, thu nhập trung bình cao và đến năm 2045, kỉ niệm 100 năm thành lập Nước, trở thành nước phát triển, thu nhập cao, theo định hướng xã hội chủ nghĩa.

Trong thời kỳ mới, cần nghiên cứu xây dựng và ban hành chiến lược, quy hoạch, kế hoạch, đề án phát triển ngành Sư phạm và Trường Đại học Sư phạm Hà Nội trong ngắn hạn, trung hạn và dài hạn, đến năm 2025, năm 2030 và năm 2045, gắn với chiến lược, quy hoạch, kế hoạch, đề án phát triển giáo dục và đào tạo, phát triển kinh tế-xã hội của các địa phương, vùng lãnh thổ và đất nước. Trong đó, cần xác định rõ, cùng với việc đào tạo nhân lực trình độ cao, nâng cao dân trí, bồi dưỡng nhân tài, nghiên cứu khoa học và công nghệ (cả khoa học cơ bản và khoa học sư phạm) tạo ra tri thức, sản phẩm mới phục vụ nhu cầu phát triển giáo dục-đào tạo, phát triển kinh tế - xã hội, bảo đảm quốc phòng, an ninh, hội nhập quốc tế thì việc đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ giáo viên “thừa kế chủ nghĩa xã hội” (Hồ Chí Minh), đáp ứng yêu cầu phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, hội nhập quốc tế, cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư là yêu cầu quan trọng nhất của Nhà trường Sư phạm hiện nay.

Đồng thời ngành Sư phạm và Trường Đại học Sư phạm Hà Nội cần sớm xây dựng *Chiến lược nhân tài sư phạm quốc gia phục vụ sự nghiệp đổi mới, phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước và hội nhập quốc tế* một cách chủ động, tích cực, với mục tiêu, quan điểm, yêu cầu, nhiệm vụ cụ thể, giải pháp đồng bộ, lộ trình sát hợp với từng thời kỳ, từng giai đoạn để xây dựng được đội ngũ nhân tài sư phạm đồng bộ về cơ cấu, đủ về số lượng, bảo đảm chất lượng, đặc biệt có tố chất cao, truyền thống và hiện đại, dân tộc và cách mạng, khả năng làm việc trong môi trường quốc tế, nhằm sớm “đưa nước ta trở thành một quốc gia mạnh về giáo dục và đào tạo ở khu vực, bắt kịp với trình độ tiên tiến của thế giới, tham gia vào thị trường đào tạo nhân lực quốc tế” [20, 136-140].

3. Kết luận

Ngành Sư phạm và Trường Đại học Sư phạm Hà Nội cần quán triệt sâu sắc trong nhận thức và hoạt động thực tiễn các quan điểm cơ bản mà Đại hội XIII của Đảng đã đề ra là: “Đẩy nhanh thực hiện đổi mới căn bản, toàn diện và nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo, trọng tâm là hiện đại hoá và thay đổi phương thức giáo dục, đào tạo, nhất là giáo dục đại học, giáo dục nghề nghiệp. Chú trọng đào tạo nhân lực chất lượng cao, phát hiện và bồi dưỡng nhân tài; có chính sách vượt trội để thu hút, trọng dụng nhân tài, chuyên gia cả trong và ngoài nước. Xây dựng đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý, công chức có phẩm chất tốt, chuyên nghiệp, tận tụy, phục vụ nhân dân” [20, 221]. Trong quá trình đó và để hiện thực hoá các mục tiêu, nhiệm vụ đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp đổi mới; đối với ngành Sư phạm nói chung và Trường Đại học Sư phạm Hà Nội nói riêng - lá cờ đầu, chiếc nôi của ngành Sư phạm cách mạng Việt Nam, có truyền thống 70 năm xây dựng và phát triển rất đáng trân trọng, tự hào - những chỉ dẫn của Chủ tịch Hồ Chí Minh về giáo dục và nhà trường sư phạm vẫn luôn chứa đựng giá trị khai sáng, mở đường.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Hoàng Anh, 2013. *Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục và vận dụng vào đào tạo đại học hiện nay*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội
- [2] Nguyễn Văn Chung, 2010. *Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục và sự vận dụng của Đảng Cộng sản Việt Nam trong sự nghiệp đổi mới*. Nxb Quân đội nhân dân, Hà Nội.
- [3] Vũ Văn Gầu, 2005. *Tư tưởng Hồ Chí Minh với sự nghiệp phát triển giáo dục*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [4] Phan Ngọc Liên, 2007. *Hồ Chí Minh về giáo dục*. Nxb Từ điển Bách khoa.
- [5] Hồ Chí Minh, 2011. *Toàn tập*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, t.10.
- [6] Hồ Chí Minh, 2011. *Toàn tập*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, t.11.
- [7] Hồ Chí Minh, 2011. *Toàn tập*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, t.4

- [8] Hồ Chí Minh, 2011. *Toàn tập*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, t.6.
- [9] Hồ Chí Minh, 2011. *Toàn tập*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, t.13.
- [10] Hồ Chí Minh, 2011. *Toàn tập*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, t.15.
- [11] Hồ Chí Minh, 2011. *Toàn tập*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, t.9.
- [12] Hồ Chí Minh, 2011. *Toàn tập*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, t.12.
- [13] Hồ Chí Minh, 2011. *Toàn tập*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, t.5,
- [14] Hồ Chí Minh, 2011. *Toàn tập*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, t.14
- [15] Hồ Chí Minh, 2011. *Toàn tập*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, t.15
- [16] C.Mác - Ph.Ăngghen - V.I.Lênin - I.V.Xtalin: *Bàn về giáo dục*. Nxb Sự thật, Hà Nội, 1976
- [17] *Hồ Chí Minh-Biên niên tiểu sử*. Nxb Chính trị quốc gia, Sự thật, Hà Nội 2016, tập 3.
- [18] Lê Hà, 2021. *Đẩy nhanh chuyển đổi số trong giáo dục*. Báo Nhân dân điện tử, Thứ Bảy, 13-02-2021, 07:30.
- [19] Nhiều tác giả, 2008. *Những vấn đề giáo dục hiện nay - quan điểm và giải pháp*, Nxb Tri thức, Hà Nội.
- [20] Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập 1. Nxb Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.

ABSTRACT

**Learning and following Ho Chi Minh's Thoughts on education
for building, developing Hanoi National University of Education
and Pedagogical sector to meet the requirements of renovation**

Nguyen Duy Bac

Board of Manager, Ho Chi Minh National Academy of Politics

The article analyzes Ho Chi Minh's thought on pedagogy, on the task of teacher training, thereby showing the application of his thought in building Hanoi National University of Education (HNUE) in the new era. According to Ho Chi Minh, in order for teachers to do their works well, pedagogical universities, a remuneration policy worthy of the talents and dedication of the school's teachers should be concerned. For the pedagogical universities in general and HNUE in particular, it is necessary to develop to become "the pedagogical school of the whole country". Implementing his thought in the current context requires an urgent need to renew thinking about the viewpoint and development goals of pedagogy and HNUE with innovative breakthroughs, renovating educational programs, contents and methods, the organizational system, apparatus, management, development investment aiming for "standardization, modernization, democratization, social internationalization and integration".

Keywords: Ho Chi Minh's thought, HNUE, pedagogy, teacher training.